

Sprawozdanie z XIII Międzynarodowego Sympozjum Wideochirurgii i I edycji kursu *Podstawy laparoskopii*, Słok koło Bełchatowa, 21–24.06.2007 r.

Michał Skalski, Tadeusz Wróblewski

Klinika Chirurgii Ogólnej, Transplantacyjnej i Wątroby, Akademia Medyczna, Warszawa

Wideochirurgia i inne techniki małoinwazyjne 2007; 2 (3): 83–97

W dniach od 22 do 24 czerwca 2007 roku w hotelu Wodnik nad zalewem Słok koło Bełchatowa odbyło się XIII Międzynarodowe Sympozjum Wideochirurgii. W przeddzień miała miejsce również I edycja kursu *Podstawy laparoskopii*, który dzięki staraniom Sekcji Wideochirurgii włączono jako obowiązkowy do programu specjalizacji z chirurgii ogólnej. W wykładach wzięto udział 94 lekarzy będących zarówno podczas specjalizacji, jak i po jej zakończeniu. Tematyka kursu obejmowała podstawowe wiadomości z zakresu chirurgii laparoskopowej wątroby i dróg żółciowych, przepuklin brzusznych, choroby refluksowej, jelita grubego, gruczołów dokrewnych, klatki piersiowej oraz otyłości patologicznej. Szeroko omawiano również tematykę powikłań oraz przygotowania i prowadzenia chorych po operacjach laparoskopowych. Wykłady były prowadzone przez ekspertów z wieloletnim doświadczeniem w operacjach laparoskopowych, uznanych za autorytety w dziedzinie wideochirurgii. Partnerzy programu edukacyjnego Sekcji Wideochirurgii – firmy Olympus, Medim, TYCO, Johnson&Johnson, AstraZeneca, GlaxoSmithKline – zaprezentowali swoje produkty stosowane w chirurgii laparoskopowej uczestnikom kursu.

Pierwszego dnia Sympozjum w godzinach popołudniowych miało miejsce zebranie przedstawicieli Ośrodków Referencyjnych, na którym przyjęto sprawozdanie z działalności ośrodków oraz ich planów szkolenia, a także omówiono bieżące problemy. Następnie odbyło się zebranie Zarządu Sekcji Wideochirurgii, na którym prezes Sekcji – doc. Tadeusz Wróblewski – podsumował oraz podziękował za 2 lata intensywnej pracy.

W godzinach wieczornych, uroczystego otwarcia Sympozjum, w którym uczestniczyło ponad 200 osób, dokonali doc. Tadeusz Wróblewski – prezes Sekcji Wideochirurgii, przewodniczący Komitetu Naukowego – i dr Michał Skalski – przewodniczący Komitetu Organizacyjnego. Wykłady inauguracyjne wygłosili prof. Jack Jakimowicz z Eindhoven (Holandia), reprezentujący również EAES, na temat europejskiego modelu kształcenia w zakresie wideochirurgii i doc. Tadeusz Wróblewski na temat programu edukacyjnego Sekcji Wideochirurgii oraz kształcenia w tym zakresie w Polsce. Po zakończeniu uroczystości otwarcia odbyła się biesiada grillowa.

Drugi dzień Sympozjum wypełnił program naukowy, który otworzyła sesja dotycząca postępów wideochirurgii i technik obrazowania. W wyczerpujący sposób wykładowcy przedstawili aktualne wytyczne w laparoskopowym leczeniu przepuklin regionu pachwiny, poglądy na temat leczenia chorych z otyłością patologiczną, zastosowania metod małoinwazyjnych w chirurgii naczyniowej i dziecięcej oraz wykonywania zabiegów małoinwazyjnych pod kontrolą fluoroskopii. Dokonano również przeglądu nowości w narzędziach laparoskopowych oraz technice obrazowania. Druga sesja dotyczyła zastosowania wideoskopii w diagnostyce, ocenie stopnia zaawansowania i leczenia chorób nowotworowych wątroby, gruczołów dokrewnych oraz nowotworów narządów klatki piersiowej. Poruszono również szczególnie nurtujące kwestie – doszczętności onkologicznej oraz wszczepów komórek nowotworowych po operacjach laparoskopowych.

Dużym zainteresowaniem uczestników Sympozjum cieszyła się dyskusja interaktywna na temat *Nowotwory i laparoscopia – za i przeciw*, którą prowadzili prof. Adam Dziki oraz dr Maciej Michalik.

Po południu odbyły się dwie sesje. W pierwszej przedstawiono filmy dotyczące techniki operacyjnej, natomiast w drugiej wybrane, ciekawe referaty.

Po zakończeniu programu naukowego odbyło się Walne Zebranie członków Sekcji Wideochirurgii, na którym przedstawiono sprawozdanie z działalności prezesa oraz Sekcji w latach 2005–2007, sprawozdanie finansowe, a także dokonano zmian w regulaminie Sekcji. Zebranie prowadził w sposób niezwykle rzeczowy i sprawny honorowy członek Sekcji i Zarządu prof. Edward Stanowski. Główna zmiana dotyczyła odbywania się kolejnych Sympozjów Sekcji Wideochirurgii co 2 lata. Zmiany w regulaminie będą przedstawione do akceptacji Zarządu Towarzystwa Chirurgów Polskich na najbliższym zebraniu. Najważniejsze podczas Walnego Zebrania były wybory prezesa i zarządu Sekcji. Jednocześnie na kolejną kadencję prezesem Sekcji Wideochirurgii wybrano doc. Tadeusza Wróblewskiego, ponadto wiceprezesa – prof. Krzysztofa Kuzdaka, sekretarza – doc. Wiesława Tarnowskiego, skarbnika – doc. Waldemara Kostewicza oraz pozostałych członków Zarządu, którymi zostali prof. Andrzej Bobrzyński, prof. Stanisław Głuszek, prof. Krzysztof Leksowski, dr Maciej Michalik, prof. Maciej Otto, doc. Krzysztof Paśnik oraz dr Wiesław Pesta. W skład Komisji Rewizyjnej weszli prof. Józef Dzielicki, prof. Marek Jackowski, doc. Andrzej Modrzejewski.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad odbył się uroczysty bankiet poprzedzony występem artystycznym oraz urozmaicony w dalszej części pokazem sztucznych ogni.

W drugim dniu Sympozjum pierwsza sesja dotyczyła problematyki wykorzystania technik małoinwazyjnych w diagnostyce i leczeniu ostrych schorzeń jamy brzusznej, takich jak ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego, wyrostka robaczkowego, przedziurawionego wrzodu trawiennego, ciąży ektopowej oraz urazów klatki piersiowej i jamy brzusznej. Dużym zainteresowaniem cieszyła się sesja pielęgniarstwa, na której przedstawiono referaty na temat przygotowania do operacji i opieki nad chorym po operacjach laparoskopowych, specyfiki operacji laparoskopowych chorych hematologicznych oraz zastosowania nowoczesnych narzędzi. Równocześnie z sesją pielęgniarstwa odbyła się prezentacja plakatów, spośród których dwie prace zostały nagrodzone optaczeniem rocznej składki członkowskiej Sekcji Wideochirurgii i EAES dla pierwszego autora.

Podczas XIII Sympozjum Sekcji Wideochirurgii była możliwość przedstawienia aktualnych zagadnień, problemów oraz wymiany poglądów dotyczących technik małoinwazyjnych. Wystąpienia cechowały się wysokim poziomem merytorycznym i estetycznym, cieszy-

ły się dużym zainteresowaniem uczestników Sympozjum, a dyskusje były rzeczowe i interesujące.

Organizatorzy pragną jeszcze raz podziękować wszystkim wykładowcom i uczestnikom za udział w XIII Sympozjum Wideochirurgii. Serdeczne podziękowania kierujemy do sponsorów, a w szczególności sponsora głównego – firmy OLYMPUS – oraz pozostałych sponsorów tj. Stryker, Medim, Johnson&Johnson, GlaxoSmithKline, TYCO, Erbe, Hand-Prod, Emed, AstraZeneca, Beryl, Schering Plough, bez udziału których organizacja tak dużego przedsięwzięcia byłaby niemożliwa. Prezentacja produktów umożliwiła zapoznanie się uczestników z nowoczesnymi narzędziami, techniką obrazowania oraz lekami stosowanymi w chirurgii laparoskopowej.

Fot. 1. Wykład inauguracyjny Sympozjum – prezes Sekcji Tadeusz Wróblewski

Fot. 2. Dyskusja podczas wykładu inauguracyjnego prezesa – Maciej Michalik, Krzysztof Paśnik, Wiesław Tarnowski, Edward Stanowski, Jack Jakimowicz, Bogna Ziarkiewicz-Wróblewska

Fot. 3. Prezes wręcza wyróżnienia dla prof. Jacka Jakimowicza za wkład w rozwój polskiej wideochirurgii w minionym 15-leciu

Fot. 4. Podobne wyróżnienie dla dr. Stefana Tucholskiego z firmy Johnson&Johnson

Fot. 5. ...i dla Michała Podkowińskiego z firmy Autosuture/TYCO

Fot. 6. Pamiątkowe zdjęcie – od lewej Józef Dzielicki, Maciej Michalik, Krzysztof Leksowski, Jack Jakimowicz, Tadeusz Wróblewski, Wiesław Tarnowski, Krzysztof Paśnik, Edward Stanowski, Waldemar Kostewicz

Fot. 7. Żywiotowa dyskusja na sali obrad. Na pierwszym planie od lewej – Krzysztof Paśnik, Maciej Michalik, Wiesław Pesta, Józef Dzielicki, Krystyn Sosada

Fot. 8. Prof. Edward Stanowski prowadzi Walne Zebranie

Fot. 9. Przewodniczący Komisji Rekrutacyjnej dr Gustaw Lech ogłasza wyniki wyborów do Zarządu

Fot. 10. Wyniki głosowania wzbudziły powszechną radość: Andrzej Bobrzyński, Krzysztof Rembiasz, Wojciech Krasnodębski, Krzysztof Leksowski, Stanisław Staszczyk

Fot. 11. Występ kabaretu – Marian Opania i Wiktor Zborowski

Fot. 12. Jack Jakimowicz, Tadeusz Wróblewski, Andrzej Misiak i Michał Skalski w czasie bankietu

Fot. 13. Tadeusz Przystasz podczas wykładu

Fot. 14. Marian Brocki, Krzysztof Kuzdak, Rafał Paluszkiewicz na sali obrad

Fot. 15. Maciej Otto i Krzysztof Kuzdak prowadzą sesję

Fot. 16. Adam Dziki w dyskusji interaktywnej *Nowotwory i laparoscopia – za i przeciw*

Fot. 17. Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Sympozjum dr Michał Skalski

Fot. 18. Stanisław Głuszek – ...różnice zdań są nieraz bardzo duże...

Fot. 19. *Różnice mogą być jednak minimalne* – Krzysztof Leksowski

Fot. 20. Wykład Jolanty Kudelskiej w sesji pielęgniarskiej

Fot. 21. Podczas sympozjum można było poćwiczyć technikę laparoskopową na trenażerach

Fot. 22. Zamknięcie Sympozjum przez prezesa Sekcji Tadeusza Wróblewskiego

Program XIII SYMPOZJUM SEKCJI WIDEOCHIRURGII

22 czerwca 2007 r. (piątek)

12.00 Rejestracja uczestników
17.00 Zebranie organizacyjne ośrodków referencyjnych
18.00 Zebranie Zarządu Sekcji Wideochirurgii TChP
19.30 Otwarcie Sympozjum – Sala Kongresowa
prowadzenie: T. Wróblewski, M. Skalski

J. Jakimowicz
Szkolenie wideoskopowe – model europejski

T. Wróblewski
System szkolenia wideoskopowego w Polsce

20.30 Biesiada grillowa

23 czerwca 2007 r. (sobota)

8.00–9.45 Sesja I: Postępy wideochirurgii i technik obrazowania (wykłady po 15 min)
przewodniczący: E. Stanowski, W. Kostewicz, D. Patkowski

K. Paśnik
Obecne kierunki leczenia chirurgicznego u chorych z otyłością

W. Kostewicz
Zastosowanie technik wideochirurgicznych w chirurgii naczyniowej
– wskazania i ograniczenia u progu XXI w.

E. Stanowski
Nowoczesne narzędzia i obrazowanie w wideochirurgii

I. Grzelak, R. Lechowicz
Przezskórny drenaż podprzeponowych zbiorników płynu

O. Rowiński
Zabiegi małoinwazyjne monitorowane fluoroskopowo

M. Śmietański, J. Bigda, Z. Śledziński
Miejsce laparoskopii w leczeniu przepuklin pachwiny – przegląd standardów państw Unii Europejskiej i USA

D. Patkowski
Zastosowanie chirurgii małoinwazyjnej u noworodków i niemowląt

9.45–10.00 przerwa na kawę

**10.00–11.45 Sesja II: Techniki małoinwazyjne a nowotwory (wykłady po 15 min)
przewodniczący: M. Michalik, S. Głuszek, A. Dziki**

M. Michalik

Wszczyty komórek neoplazmatycznych po zabiegach laparoskopowych – fakty i mity

S. Głuszek

Rola laparoskopii w diagnostyce i leczeniu nowotworów

M. Otto

Laparoskopia w nowotworach nadnerczy

M. Brocki

Możliwości wideotorakochirurgii w leczeniu nowotworów płuc

T. Wróblewski, M. Skalski, B. Ziarkiewicz-Wróblewska, P. Nyckowski, M. Krawczyk
Resekcje laparoskopowe guzów wątroby – możliwości, ograniczenia i perspektywy

Dyskusja interaktywna (30 min)

moderatorzy: za – M. Michalik i przeciw – A. Dziki

11.45–12.00 przerwa na kawę

**12.00–14.15 Sesja III: Techniki operacyjne (filmy po 7 min + 3 min dyskusja)
przewodniczący: M. Otto, K. Kuzdak, J. Dziełicki**

K. Kołomecki

Technika preparowania n. zwrotnego w czasie strumektomii laparoskopowej

A. Misiak

Technika splenektomii sposobem laparoskopowym

W. Pesta, A. Wirkowski, S. Wójcik

Technika krurioskopii z podpowięziowym przecięciem żył przeszywających (ESDP)

A. Wirkowski, W. Pesta, J. Kozar

Zeszycie perforowanego wrzodu żołądka w technice laparoskopowej

W. Pesta, S. Wójcik, A. Wirkowski, J. Kozar, H. Kosińska-Tomczyk

Torakoskopowa sympatektomia piersiowa w leczeniu fenomenu Raynauda

A. Jasiński, K. Leksowski, R. Szycyca

Technika TEM w operacjach guzów odbytnicy

J. Dziełicki

Appendektomia laparoskopowa

W. Czubek, A. Kupisz, M. Wasielica

Technika laparoskopowego zaopatrzenia przedziurawienia wrzodu trawiennego

D. Patkowski

Przezskórne zamknięcie pierścienia pachwinowego wewnętrznego w leczeniu przepukliny pachwinowej u dzieci – opis i ocena metody własnej

D. Patkowski, J. Czernik, W. Jaworski, A. Koziół, J. Mozgiel, M. Zielińska, U. Zaleska-Dorobisz
Zastosowanie techniki torakoskopowej w leczeniu zarośnięcia przetyku z przetoką tchawiczo-przetykową – doświadczenia własne

M. Skalski, T. Wróblewski, P. Kalinowski, P. Nyckowski, M. Krawczyk
Laparoskopowa, nieanatomiczna resekcja wątroby z powodu ogniskowego rozrostu guzkowego FNH

M. Schaeffer, L. Gruszecki, S. Fabisiewicz, J. Pawlak
Laparoskopowa resekcja ściany torbieli śledziony – prezentacja przypadku

L. Gruszecki, M. Schaeffer, T. Okniński, J. Pawlak
Nowe narzędzia do appendektomii laparoskopowej – prezentacja metody

A. Budzyński, M. Tusiński, K. Rembiasz, A. Bobrzyński, M. Migaczewski
Wycięcie śledziony metodą laparoskopową z powodu torbieli bąblowcowej

14.15–15.00 obiad

15.00–16.30 Sesja IV: Wybrane referaty (9 referatów po 7 min + 3 min dyskusja) przewodniczący: M. Brocki, K. Leksowski, A. Bobrzyński, K. Kołomecki

A. Misiak, A.B. Szczepaniak, A.J. Meissner
Cholecystektomia laparoskopowa u chorych z hemofilią – marzenie czy standardowe postępowanie?

M. Strzałka, A. Bobrzyński, P. Budzyński
Laparoskopia w leczeniu ostrych schorzeń jamy brzusznej

K. Kołomecki, J. Cywiński, P. Ziemniak, R. Drozda, M. Hedayati, K. Kuzdak
Wideoskopowe operacje nadnerczy z dostępu pozaotrzewnowego

M. Otto, J. Dzwonkowski, T. Ciąćka, Z. Kaszycka, J. Szmidt
Czy przebyte operacje brzuszne powinny ograniczać wskazania do adrenalektomii laparoskopowej?

T. Koziarski, E. Stanowski, K. Paśnik, P. Furga
Leczenie chirurgiczne refluksu żołądkowo-przetykowego i przepukliny rozworu przetykowego – wyniki ogólnopolskiej ankiety

A. Terlecki, M. Brocki, P. Klejszmit, R. Gruda, M. Niemirowicz, J. Kordiak
Ocena wideotorakoskopii w diagnostyce

A. Budzyński, K. Rembiasz, J. Kulawik, A. Zub, M. Natłok
Laparoskopowa adrenalektomia u chorych ze złośliwymi guzami nadnerczy

S. Głuszek, J. Matysiewicz, M. Kot
Wprowadzanie techniki wideochirurgicznej do operacji na jelicie grubym – trudności w drodze

U. Łopaciuk
Racjonalna antybiotykoterapia zakażeń chirurgicznych

16.45 Walne Zebranie członków Sekcji Wideochirurgii
Udział w zebraniu mogą wziąć tylko członkowie Sekcji Wideochirurgii z aktualnie opłaconymi składkami członkowskimi

20.30 uroczysta kolacja

24 czerwca 2007 r. (niedziela)

8.30–10.30 Sesja V: Laparoscopia w ostrych schorzeniach jamy brzusznej (wykłady po 10 min)
przewodniczący: W. Pesta, T. Przystasz, A. Modrzejewski

W. Tarnowski
Laparoscopia w diagnostyce ostrych schorzeń jamy brzusznej

M. Michalik
Zastosowanie laparoskopii w urazach jamy brzusznej

P. Kamiński, I. Szymusik
Cięża ektopowa – współczesne metody diagnostyki i terapii

A. Bobrzyński
Zapalenie pęcherzyka żółciowego – operacja w trybie pilnym czy odroczone

W. Pesta, A. Wirkowski
Laparoskopowe usunięcie wyrostka robaczkowego – zalety i ograniczenia

W. Czubek, I. Najmoła, M. Wasielica
Operacje laparoskopowego zaopatrzenia przedziurawionego wrzodu trawiennego w materiale własnym

T. Przystasz, A. Chmieliński, A. Kwiatkowski, E. Stanowski
Przydatność wideotorakoskopii w pourazowych krwiakach jamy opłucnej

dyskusja – 15 min

10.30–10.45 przerwa na kawę

**10.45–12.00 Sesja VI: Sesja pielęgnarska (po 10 min)
przewodniczący: S. Staszczuk, K. Sosada**

J. Swornóg, M. Pietrzak, G. Grzesikiewicz, A. Misiak
Specyfika opieki nad chorymi hematologicznymi po zabiegach laparoskopowych

I. Detner
Przygotowanie chorego do operacji laparoskopowych i opieka pooperacyjna

E. Smolińska
Wpływ wideochirurgii na skrócenie pobytu chorych w szpitalu

A. Sadowska
Instrumentarium do chirurgii bariatrycznej

J. Kudelska
Nowe urządzenia do wideochirurgii

E. Pawlaczek
Sposób postępowania z instrumentami wykorzystywanymi w chirurgii endoskopowej

B. Buczek
Laparoskopia diagnostyczna

**10.45–12.00 Sesja VII: Sesja plakatowa (omówienie plakatów)
przewodniczący: W. Tarnowski, I. Krasnodębski, R. Paluszkiwicz**

M. Migaczewski, A. Budzyński, K. Rembiasz, J. Zasada
Ablacja plazmą argonową uzupełniana laparoskopową fundoplikacją sposobem Nissena w leczeniu chorych z przełykiem Barretta

R. Lechowicz
Badanie ultrasonograficzne z zastosowaniem środka kontrastowego II generacji SonoVue jako małoinwazyjna metoda diagnostyczna w ocenie zmian ogniskowych w wątrobie

M. Wyleżół, K. Sosada, M. Gluck, J. Piecuch, W. Żurawiński, M. Wiewióra, T. Sitkiewicz
Doświadczenia własne związane ze wszczepianiem w okolicy przedmostkowej zastawki opaski dostosowywalnej w ponad 5-letniej obserwacji

W. Majewski
Porównanie wyników odległych i jakości życia po laparoskopowym i klasycznym leczeniu ostrych schorzeń jamy brzusznej. Problem zrostów pooperacyjnych

M. Boroń, R. Balawender, T. Mierzwiński
Ocena przydatności laparoskopii zwiadowczej w ostrych chorobach jamy brzusznej

M. Otto, J. Dzwonkowski, T. Ciągca, Z. Kaszycka, HAP Feiz, J. Szmidt
Problemy adrenalektomii laparoskopowej uzależnione od średnicy operowanego guza

M. Łazarz, T. Okniński, M. Schaeffer, J. Pawlak
Polipektomia endoskopowa w diagnostyce chorób nowotworowych jelita grubego

R. Drozda, J. Cywiński, P. Maciaszczyk, J. Śmigielski, K. Kołomecki
Porównanie wczesnych wyników leczenia chorych po cholecystektomii wykonanej metodą klasyczną i laparoskopową oraz wyników leczenia chorych po appendektomii wykonanej tymi metodami

K. Mitura, M. Romańczuk, P. Blicharz, M. Boruciński
Powikłania związane z przypadkowym pozostawieniem złogów po cholecystektomii laparoskopowej

K. Mitura, M. Romańczuk
Rutynowe stosowanie techniki Hassona w celu wytworzenia odmy otrzewnowej w operacjach laparoskopowych

M. Schaeffer, P. Skura, M. Łazarz, J. Pawlak
Laparoskopowe leczenie torbieli prostych wątroby

G. Jurga, S. Fabisiewicz, M. Łazarz, J. Pawlak
Operacje technikami laparoskopowymi wykonywane w trybie nagłym – 2 lata własnych doświadczeń

B. Skonieczny, M. Pytka, T. Stefaniak, W. Skonieczny, Z. Grzybowski, Z. Śledziński
Przyczyny i częstość konwersji podczas zabiegu cholecystektomii laparoskopowej

A. Hurayevskyy, I. Palfiy, V. Yurchenko, A. Stasyshyn
Laparoscopy in emergency abdominal surgery

12.00 zakończenie Sympozjum

13.00 obiad

Program I edycji kursu *Podstawy laparoskopii*

21 czerwca 2007 r.

14.00

1. Historia laparoskopii w Polsce i na świecie – T. Wróblewski (20 min)
2. Chirurgia laparoskopowa dróg żółciowych i wątroby – T. Wróblewski (40 min)
 - a) cholecystektomia laparoskopowa
 - b) współczesne postępowanie z kamicą przewodową
 - c) torbiele wątroby
3. Kalectwo dróg żółciowych i operacje naprawcze – T. Wróblewski (40 min)
4. Laparoskopowe operacje przepuklin brzusznych – T. Wróblewski (20 min)

16.00–16.15 przerwa na kawę

5. Choroba refluksowa przełyku, przepukliny rozworu przełykowego przepony, achalazja wpustu – W. Tarnowski (40 min)
6. Laparoscopia w diagnostyce i leczeniu *ostrego brzucha* – W. Tarnowski (40 min)
7. Podstawy laparoskopii – M. Michalik (40 min)
 - a) osprzęt laparoskopowy
 - b) narzędzia, noże harmoniczne, LigaSure
 - c) zasady wytwarzania odmy, wprowadzania trokarów, szycia, wiązania węzłów itp.

19.00 kolacja

22 czerwca 2007 r.

8.00–12.30

1. Operacje laparoskopowe w chirurgii jelita grubego – M. Michalik (30 min)
2. Zabiegi małoinwazyjne w chirurgii tarczycy – K. Kuzdak (20 min)
3. Wybrane zabiegi torakoskopowe – M. Brocki (20 min)
4. Laparoscopia diagnostyczna w chirurgii onkologicznej – S. Głuszek (20 min)

9.30–9.45 przerwa na kawę

5. Prezentacje sponsorów (3×10 min)
6. Znieczulenie do operacji laparoskopowych, kwalifikacja chorych, leczenie bólu pooperacyjnego, zapobieganie nudnościom i wymiotom – A. Kącka (20 min)
7. Operacje laparoskopowe w leczeniu otyłości – K. Paśnik (20 min)
8. Adrenalektomia laparoskopowa – M. Otto (20 min)
9. Powikłania w chirurgii laparoskopowej – E. Stanowski (30 min)
10. Prezentacje sponsorów (3×10 min)
11. Zakończenie kursu, wydanie certyfikatów – T. Wróblewski, W. Tarnowski